

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Дієвість управлінських рішень залежить від внутрішнього контролю (ВК), який виконує роль спеціального механізму «спостереження» на підприємстві.

Проблеми сучасного трактування поняття «внутрішній контроль» досліджувались у численних наукових працях російських (Ю.Данилевського, В.Подольського, Я.Соколова, А.Шеремета та ін.) та вітчизняних авторів (М.Білухи, Ф.Бутинця, З.Гуцайлук, Н.Дорош, С.Зубілевича, Л.Крамаровського, А.Кузьмінського, О.Петрик, В.Рудницького та ін.).

Одним із основних питань контролю є визначення його сутності. Контроль (від фр. *controle* — список, який ведеться у двох примірниках; тут — повторне повернення до раніше розглянутого питання, його перевірка) означає перевірку виконання тих або інших господарських рішень з метою встановлення їхньої законності та економічної доцільності.

У світовій практиці під контролем розуміють будь-яку процедуру, яка сприяє зменшенню схильності до ризику. Поняття «контроль» передбачає неоднозначне трактування: контроль як один із головних принципів управління, контроль як стадія процесу (циклу) управління і, нарешті, контроль як функція управління. Це пояснюється тим, що кожен виробничий цикл або соціальний процес відрізняється певними характеристиками та вимагає управлінського впливу, що забезпечує досягнення мети, визначеної заздалегідь. Для цього орган, що відпрацьовує управлінські впливи, повинен знати про їх необхідність та мати деякі конкретні вихідні характеристики, які можуть бути корисними для підготовки впливу.

У перехідний період до ринкових відносин особливого значення набуває не тільки перевірка господарських операцій, а й профілактика правопорушень.

У ринкових умовах господарювання контроль є важливим чинником ефективного управління виробничими й комерційними структурами, здійснюваного для отримання максимального прибутку і виконання зобов'язань перед державою щодо сплати податків.

Відповідно до законодавчих, нормативно-інструктивних матеріалів, контролюючі органи наділені широкими правами. Це дає їм змогу добитися повноти і якості контролю. Вони володіють правом не тільки досліджувати документи, фінансову звітність, а й проводити обстеження, здійснювати контрольні обміри виконаних робіт, інвентаризації, аналізувати техніко-економічні показники, робити висновки та вносити рекомендації щодо усунення виявлених негативних явищ і їх попередження.

Фінансово-господарський контроль виконує такі основні функції: профілактичну, інформаційну і мобілізуючу.

У ринковому середовищі контролю підлягає вся господарсько-фінансова діяльність підприємства, що спонукає підприємців відповідально ставитися до виконання своїх обов'язків. З іншого боку, ліквідуються умови, які породжують безгосподарність. Контроль у цьому випадку покликаний виявляти подібні явища і сприяти їх ліквідації, реалізуючи при цьому профілактичну функцію.

Інформаційна функція полягає в тому, що одержана під час контролю інформація є підставою для прийняття відповідних рішень і проведення коригуючих дій, завдяки яким забезпечується нормальне функціонування об'єкта, що перевіряється.

У процесі контролю виявляють не тільки недоліки, а й позитивні сторони діяльності. Останні, як передовий досвід, можуть стати надбанням інших суб'єктів господарювання, завдяки чому реалізується мобілізуюча функція контролю.

Одним із напрямків підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні є подальше удосконалення внутрішнього контролю для забезпечення власників капіталу та вищого керівництва об'єктивною інформацією, яка з достатньою повнотою характеризує вплив системи внутрішнього контролю на зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства та дозволяє приймати якісні управлінські рішення.